

JUHÁSZ KRISZTINA RÉKA

Látogatás a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében – Mentálhigiéné a boncteremben?

Absztrakt

Tanulmányom bemutatja, egyben igazolja a mentálhigiéné szerepét a hivatásgyakorlás során. A rendőri szerep segítő és szolgáltató szerepköre esetén fontos kompetencia a megfelelő szintű érzelmi intelligencia, frusztrációs tolerancia és empátikus készség mellett az egészséges önismeret és önértékelés. A tanulmány a rendőrképzés folyamatába beilleszthető látogatásra, személyes kontaktusra (az SZTE Igazságügyi Orvostani Intézetében boncolás megtekintése) alapuló kérdőíves kutatást mutatja be. Az Igazságügyi Orvostani Intézetben tett látogatások és a tanulói visszajelzések igazolják, hogy a rendvédelmi hivatás gyakorlásához olyan szituációkkal, érzelmekkel kell szembesülni egy rendőrnek, melyek a hagyományos foglalkozások esetében kizártak. Ezért el kell sajátítani ezek helyes feldolgozását mentális szinten, így a hivatás gyakorlása folyamán nem a kiégési (burnout), hanem a megküzdési (copying) folyamatok indulnak be. A projektben a rendészeti képzés tekintetében egyedülálló módon kapcsolódik össze a szakmai felkészítés és a hivatáshoz elengedhetetlen mentális, morális és személyiségfejlesztés, szemléletformálás.

Kulcsszavak: hivatás, morális fenyegetettség, mentálhigiéné, szemléletformálás

Abstract

My study presents and at the same time proves the role of mental hygiene during professional practice. In the case of the role of a police officer as a helper and service provider, an important competence is healthy self-knowledge and self-esteem in addition to an appropriate level of emotional

intelligence, frustration tolerance and empathic skills. The study presents a questionnaire-based research based on visits and personal contact (viewing an autopsy at the Institute of Forensic Medicine of the University of Szeged) that can be integrated into the process of police training. The visits to the Institute of Forensic Medicine and the student feedback prove that in order to practice the law enforcement profession, a police officer has to face situations and emotions that are excluded in the case of traditional occupations. Therefore, it is necessary to learn how to process them correctly on a mental level, so that during the practice of the profession, not burnout but coping (copying) processes are initiated. The project uniquely combines professional preparation with the mental, moral, and personality development and attitude formation essential to the profession in terms of law enforcement training.

Keywords: proffession, moral threat, mental health/mental hygiene, attitude formation/awarness-raising

Bevezetés

26 éve dolgozom a középfokú rendőrképzésben tanárként az Országos Rendőr-főkapitányság Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (a továbbiakban: ROKK) Rendőrképző Akadémia Járőrképző Tagozatán, Szegeden. Ebben az intézményben nem hivatásos szolgálati jogviszonyban tanítok, hanem rendvédelmi alkalmazottként (korábban 2020-ig közalkalmazott tanárként). Az általam oktatott tantárgy neve Társadalmi és kommunikációs ismeretek (korábban Intézkedéslélektan), melynek tanítása mellett mentálhigiénés szakemberként is dolgozom, andragógiai és publikációs feladatokat is végzek a munkahelyemen. Tanulmányomban egy olyan mentálhigiénés projektet mutatok be a motívumoktól, a tervezéstől haladva annak megvalósulásáig, amely a kutatásom alapján bizonyíthatóan hatéko-

nyabbá teszi a középfokú rendőrfőnök képzést szakmai, erkölcsi szempontból, és nem utolsósorban a személyiségfejlődés mentális része tekintetében.

Tanulmányom elején érdemes a hivatás fogalmával kezdenem. Bár sokan a hivatás szó hallatán az egyenruhára asszociálnak, legalább annyian tisztában vagyunk azzal, hogy a rendőri munka nem csupán az egyenruha és az alaki szabályok betartásától válik hivatássá. Lássuk a hivatalos megfogalmazást: *„A hivatás olyan foglalkozás, mellyel szemben a társadalomnak – a hagyományos foglalkozásokkal szemben – különleges elvárásai, igényei vannak, mert gyakorlásakor más emberek érdekében kell önálló, alkotó döntéseket meghozni.”* E meghatározás meg sem említi az egyenruhát, hanem a társadalom – mint egyének közössége – szolgálatára, a magasabb szintű elvárásokra, ezáltal a hivatástudatra, elhivatottságra, értsd: hivatásszeretetre irányítja a figyelmet. Ehhez nélkülözhetetlen a szakmai ismeretek és jártasságok folyamatos fejlesztése és az, hogy a hivatást gyakorlók legyenek tudatában társadalmi szerepük súlyának, nem beszélve a hivatás etikai követelményeiről. Mivel e tanulmány témája egy olyan *„mentálhigiénés rendészeti projekt”*, melynek minden szereplője hivatást gyakorol – igazságügyi orvosszakértők, boncmesterek és jómagam – vagy hivatást fog gyakorolni (próbaidős őrmesterek = tanulóink), ezért fontosnak tartottam, hogy egy bekezdés erejéig szót ejtsek erről, és összegzőképp leírjam: hivatásunk gyakorlásakor emberi sorsokra hatunk, vagyis bármilyen hivatást választunk és gyakorlunk, életek, sorsok, lelkek alakításában, kibontakozásában, születésében, akár búcsúztatásában (boncmester, pap, hospice szakemberek) veszünk részt.

Motívumok a projekt megvalósítására

Talán közhelyként hangzik, mégis ezzel kezdem, mert gondolatmenetemhez szükséges: Minden öntudatánál lévő – értsd organikusan, pszichésen és mentálisan egészséges – emberre hat egy halott ember látványa, majd

annak felboncolása. A projekt alapjául szolgáló alapkérdés ebben az esetben a motívumokban keresendő: Hogyan és milyen irányban inspirált engem ifjúkoromban, amikor az 1990-es években ellátogathattam az Igazságügyi Orvostani Intézetbe? Hogyan hatottak az ott tapasztaltak a személyiségemre, a normarendszeremre, a tetteimre, és milyen hosszútávú következményei lettek a munkámra és erre a projektre?

Megvalósítva a projektet, azt gondolom, nem szorul magyarázatra, hogy mindazt, ami már fiatal pályakezdőként pozitív motivációt (többek között életöröm, életigenlés, test és lélek viszonyának átélése) adott számomra, felnőttként, tanári és mentálhigiénés segítő hivatásomat gyakorolva meg kell próbálnom átadni a tanítványaimnak, vagyis önnön implicit motívumomat explicitté kell transzformálni a leendő rendőröknek. Ez tehát ennek a projektnek az egyik célja. A megvilágosodás katartikus szakasza után – a tudatelőttés homályából felszabadítva – vált világossá és egyértelművé számomra az a fontos tény, miszerint a középfokú rendőrképzés folyamán a szakmai kritériumokon túl (többek között helyszínelés, helyszínbiztosítás, holttest őrzése), melyeket hivatásos rendőrkollégák tanítanak különböző tantárgyak keretében (Intézkedéstaktika, Bűnügyi ismeretek, Jogi ismeretek), a boncoláson történő részvétel teljes mértékben beilleszthető az általam oktatott tantárgyba. Ez a felismerés sarkallt arra, hogy felvegyem a kapcsolatot az Igazságügyi Orvostani Intézettel, hogy tanulóink a szakmai, jogi ismeretanyaggal párhuzamosan időben fel tudjanak készülni a munkájuk során rájuk váró morális fenyegetettségekre, melyek a következők:

- folyamatos kontaktus a devianciával és deviáns személyekkel,
- az erőszak látványa, akár elszenvedése az intézkedések során, ugyanakkor legális testi kényszer alkalmazása (akár lőfegyverhasználat),
- nem utolsósorban pedig a halállal és annak legtöbbször nem a „kegyes” formájával történő szembesülés (például a vízi hullák, több hetes oszlásnak indult holttestek, balesetek következtében szétroncsolt személyek).

Ezek a típusú „fenyegetettségek” fokozzák a kiégést, így sok egyéb mentális degenerációt, torzulást indíthatnak el. Ezért gondolom azt, hogy a jogi és intézkedéstaktikai követelmények elsajátításán túl egy leendő rendőrnek szükséges az ilyen típusú fizikai, pszichés és spirituális „élmény”, melyet egy igazságügyi boncoláson élhet át. Ezt és a projekt lényegi elemét, amely a szakmai felkészítésen túl a mentálhigiéné fejlesztése, hatványozottan támasztja alá Gerald Caplan amerikai pszichológus munkássága, aki a preventív pszichiátria területén ért el kimagasló eredményeket. Caplan a bűnüldözést a közösségi támogató rendszerek között a szervezett, úgynevezett hivatalos rendszerek közé sorolta be. Ez pedig azt jelenti, hogy a rendőrképzés folyamán a szakmai ismeretek átadásán túl szükséges a szemléletformálás és mentális fejlesztés mind a társadalmi szükségletek kielégítése (közrend, közbiztonság fenntartása), mind pedig a rendőr, mint individuum tekintetében.

Az etikai és mentális motívumok mellett kiemelkedő késztetést adott számomra egy szociológiai és szociálpszichológiai kutatási terület, a generációkutatás. Korábban olvastam Tari Annamária klinikus könyveit az Y és a Z generációról. 2022. május és szeptember között részt vettem egy általa tartott továbbképzésen Budapesten, melyre a Belügyminisztérium kérte őt fel. Tari Annamária több reprezentatív kutatása is kimutatta, hogy a mai Z generáció tagjai 5 év lemaradásban vannak a korábbi generációkhoz képest a személyiség érettségét, a felelősségvállalást, a monotóniatűrést, a koncentrációt és egyéb kognitív funkciókat, például a szövegértést tekintve, nem beszélve a frusztrációs toleranciáról, amely véleményem szerint az érzelmi intelligencia sarokköve. Ezek után jogosan merül fel kérdés: Amennyiben az a sok-sok érettségizett 18 éves fiatal, akik sikerrel végzik el a 10 hónapos középfokú rendőrképzést, 19 évesen löfegyverrel az oldalukon, az állam által hatalommal felruházva, ami a jogszerű kényszer alkalmazását is magában foglalja, vajon kijelenthető-e, hogy mentálisan és a kognitív funkciók fejlettségét tekintve alkalmasak a rendőri hivatásra? A projekttel lehetőséget szeretnék biztosítani tanulóink számára, hogy ké-

pessé váljanak behozni a generációkutatások során kimutatott 5 éves retardációt, így ne csupán testileg, fiziológiailag, hanem mentálisan is éretté és védetté váljanak/válhassanak.

Tanulmányom további fejezeteiben bemutatom, miért állítottam fel azt a hipotézist, miszerint a boncoláson való részvétel után, ha nem is 5 évet és nem is minden fent felsorolt területen, de 1-2 évet sikerül „behozni” a Z generáció retardáltságából.

A járőrképző iskolába 18 és 55 év között lehetséges jelentkezni a képzésekre. Ezt az információt azért tartom fontosnak e fejezetben körül járni, mert az életkori követelményből látható, hogy három generáció tagjai (X, Y és Z) tanulnak egy időben és egy szakaszban (osztályban) együtt, egy közösséget alkotva. Ezek a nagy generációs különbségek hatalmas kihívást jelentenek a tanárnak (például a tananyagátadás, pedagógiai módszerek, konfliktuskezelés, a tanulók motivációja). Én azonban igyekszem hasznosítani az oktatás során ezt a nem mindennapi helyzetet, amikor is három generációt kell egy „dimenzióban” oktatni. Erre jelen tanulmányban csak röviden térek ki, lévén, hogy nem ez a témája. Ez a nagy generációs „zsúfoltság”, mi tagadás, konfliktusokat generál (tanuló és tanuló, valamint tanár és tanuló között), amikor is az iskolapszichológus lép színre és kezeli az érdekellentéteket. A generációk között ugyanis ellentmondásos helyzetek, érdekellentétek állhatnak elő: az éretlen, kapunyitási pánikban (quarter life crisis) leledző „Z-sek” mellett ott ülnek az iskolapadban az életközepi válságban (midlife crisis) sodródó vagy épp a szakmai – és ki tudja, milyen egyéb – újrakezdésben buzgón reménykedő „X-sek”.

A boncteremben azonban nincs különbség a különböző generációk között, vagyis ott, azon a helyen mindenki szembesül az elmúlással, a halállal: az interneten szocializálódott „filteres” fiatalok, akiknek többsége ekkor ráébred(het) az élet értelmére, illetve az esetleges korai kiégés stádiumában létező idősebb generáció tagjai, akik pedig e látogatás és élményszerzés után újra elkezdhetik értékelni és felfedezni mindazt, amit eddig már elértek az életük során.

Konceptualizáció

Az előző fejezetben a projekt megvalósítására ösztönző implicit és explicit motívumaim mellett megfogalmaztam a hipotézisemet is, miszerint egy leendő rendőrnek szakmailag és mentálisan is szükséges az az „élmény”, melyet egy igazságügyi boncoláson élhet át. E kettőből (motívumok és hipotézis) áll össze a koncepcióm:

- Felkészítés
- Megelőzés/prevenció
- Fejlesztés

Ez a három terület tanárként egyben feladatot is jelent számomra. Mielőtt rátérnék ezek kifejtésére, azt gondolom, szükséges a különböző boncolási típusok közötti különbségeket tisztázni, mert csak ezek ismeretében értelmezhető a koncepcióm, vagyis a fenti feladatok végrehajtása a rendőrképzés folyamán.

Ahogy az első fejezetben a hivatás esetében bemutattam az általános társadalmi attitűdöket és sztereotípiákat, úgy nagyon sok esetben tapasztaltam, hogy a boncolással kapcsolatban is a legtöbb ember „csak” a patológiára gondol. De sokaknak fogalma sincs arról, mi a különbség boncmester, patológus és igazságügyi orvosszakértő („halottkém”) között. A patológia azonban, melyre a legtöbben a boncolás szót hallva asszociálnak, ennél jóval több területen működik a gyógyászatban (például szűrések, szövettan). Ezek nem képezik dolgozatom tárgyát, ezért rátérek a patológiai boncolásra, melynek elsődleges célja a kórházakban különböző betegségekben elhunyt betegek testének felboncolása elsősorban orvosi (diagnózis és a halál konkrét szervi oka) és kutatási céllal, amely szintén a gyógyítást és az orvostudományt szolgálja. Ebből a rövid összefoglalóból látható, hogy egy leendő rendőrnek nem erre van szüksége, lévén, hogy nem diagnózisokat kell felállítania és nem gyógyítani fog. Így érkezünk el egy másik orvosi

szakterülethez és egy, az előzőtől eltérő boncolási forma: az igazságügyi orvosszakértő és az igazságügyi/hatósági boncolás típusához.

Az igazságügyi orvosszakértő, amellet, hogy a boncmester közreműködésével boncolást végez, a test és a belső szervek vizsgálatával megállapítja, hogy mi a halál valódi oka (történt-e bűncselekmény, emberi mulasztás), orvosi, igazságügyi szakvéleményeket ír a rendőrség és a bíróságok számára. Emellett ugyanúgy részt vesz a tárgyalásokon, mint egy ügyvéd, ügyész, pszichológus és egyéb szakértők. Mindebből egyértelművé: ahol az elhalálozás kapcsán felmerülhetnek tisztázatlan körülmények, bűncselekmények, ott az orvosi és jogi szereplőkön túl a rendőri szerep is megjelenik.

Fontosnak tartom, hogy ennél a pontnál ne csupán a nyomozókra gondoljunk (ők a kétéves középfokú képzés után minimum három év szakmai tapasztalat/munka után végzik el a középszintű nyomozói szaktanfolyamot vagy pedig a Nemzeti Közsolgálati Egyetem bűnügyi szakán végeznek diplomás rendőrtisztként). Azért sem, mert az előző fejezetben írtam azokról a területekről, ahol is a 10 hónapos rendőrképzést végző rendőrök – akik még korántsem nyomozók, hanem hivatalosan járőrtársak – szembesülnek munkájuk folytán a halállal: halálos balesetek, helyszínbiztosítás során életellenes bűncselekmény vagy öngyilkosság helyszínén. Így érkezünk el az igazságügyi és hatósági boncoláshoz, amelyre a projekten keresztül jutnak el a rendőrtanulók. Ennél a típusú boncolásnál elsősorban nem a különböző betegségek megállapítása a cél és a feladat, hanem a halál konkrét okának – amely ilyen típusú boncolás esetében nem csak betegségből fakadhat – feltárása.

Az Igazságügyi Orvostani Intézetben a nem természetes halállal¹ elhunyt személyek holttesteit boncolják.

¹ Az Eütv. definiálja a nem természetes halál fogalmát, amely szerint „nem természetes a halál, ha a természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétséggé teszik, így:

a) a halál tekintetében bűncselekményre utaló adat merül fel, vagy

b) rendkívüli halálnak minősül, azaz

ba) a halált baleset okozta, vagy a körülmények arra utalnak,

bb) a halált öngyilkosság okozta vagy a körülmények arra utalnak,

Balesetnek számít – az Eütv. fogalommeghatározása szerint – az „*emberi szervezetet ért olyan külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül következik be és halált okoz.*” A törvény rendelkezései szerint „*a rendkívüli halál esetén követendő eljárást kell alkalmazni, a személyazonosság megállapításáig, ha az elhunyt személyazonossága ismeretlen.*”

A felsorolás alátámasztja, hogy a mentálhigiéné szempontjából kiemelten „veszélyeztetett” személynek számít bárki – családtagok, barátok, segítő szakemberek, rendőrök –, aki valamilyen szinten is kapcsolatba kerül ilyen esetekkel. Így jutottam el koncepcióm következő elemeihez, melyek együttesen egy folyamatot képeznek, és azokat az alábbiakban mutatom be.

Felkészítés

Az oktatás, bármilyen területen zajlik is, azon túl, hogy a résztvevők számára új információkat (tananyag) nyújt, felkészíti a tanulókat valami újra, olyan élményekre, helyzetekre, melyeket korábban még nem éltek át, azonban a szakma/foglalkozás elsajátításához, gyakorlásához elengedhetetlenek. Ez azt jelenti, hogy az új információk (tananyag) elsajátításán túl szükséges megélni, átélni bizonyos érzelmeket és helyzeteket. Így megy végbe a tanulás folyamata, amelynek eredményeként a rendőrtanulók szakmai és mentális szinten is képessé válnak kezelni mások és önmaguk érzelmeit a különböző intézkedési szituációkban. Ennek konkrét nyomon követését és mérhető fokát a további fejezetekben fejtem ki bővebben.

Megelőzés

Köztudott, hogy minden hivatást gyakorló személy a hagyományos foglalkozásúakkal szemben hatványozottan ki van téve a kiegésznek, legyen szó

bc) a halál bekövetkezésének előzményei, körülményei ismeretlenek és nem állnak rendelkezésre olyan adatok, amelyekből megalapozottan következtetni lehet a halál természetes okból történő bekövetkezésére, bd) fogvatartott elhalálozása esetén.”

https://miszk.hu/files/modszertani_levelek/A_Magyar_Igazsagugyi_Szakertoi_Kamara_1_2023_szamu_Modszertani_levele_a_boncolasok_soran_vegzett_igazsagugyi_orvosszakertoi_tevekenysegről_Hatályos_2023_majus_1_.pdf (2024.02.25.)

a kiégés megjelenésének idejéről, stádiumairól vagy mértékéről. Ezért tartom fontos feladatommak, hogy e projekt lehetőségeit kihasználva, laboratóriumi, értsd: bonctermi körülmények között is szembesüljenek a tanulók a halállal és azzal – még ha furcsán is hangzik –, hogy nekik ezzel a munkájuk során, bizony „dolguk van”: helyszínbiztosítás, majd a család számára a halálhír közlése. A halállal, elmúlással azonban civilként is „dolgunk van”. Nem megbarátkozni kell vele, hanem elfogadni a sokszor elfogadhatatlant... Mindezek mellett pedig a boncteremben az orvos által elmondottak és látottak (például egy daganat, egy meszes aorta vagy éppen öngyilkosság látványa), beindíthatja az élet megbecsülésének – így a saját létezésünknek – az értékelését, bármilyen helyzetben és szakaszban is vagyunk. Azt gondolom, a szakmailag fontos tudásanyag elsajátítását így lehetséges a preventív célokkal is összekötni. (Lásd: Irvin D. Yalomé A terápia ajándéka, Park Könyvkiadó 2022., 4. fejezet Teljesebb élet és halál)

Fejlesztés

Amennyiben a felkészítés sikeres, tehát a tudatos és a spontán tanulás mellett megvalósulnak a 2. pontban leírt preventív feladatok és célok, akkor jöhet létre a fejlődés, mellyel egy korábbi intellektuális, emocionális és erkölcsi szintről magasabbra lép a személyiség. Ez azt jelenti, hogy regresszió esetén, ami bármilyen trauma, krízis, tartós stresszhatás előfordulása-kor megjelenik, az egyén már rendelkezik egy korábban elsajátított magasabb fejlettségi szinthez tartozó megküzdési stratégiával, amelyre tudatosan önerőből vagy külső segítséggel, de visszakerülhet (újra orientálódás). Ide tartozik még a határtartás a hivatás/munka és a magánélet között, amely segít a kiégés csökkentésében is. Sokszor ugyan nehéz megvalósítani, de a fejlesztés következtében tudatosan már erre is képessé válnak a tanulóink.

Projekttervezés

A projekthez szükséges hivatalos engedélyek beszerzése és a kapcsolati tőke sikeres kiépítése után elindulhatott azok befektetése, vagyis a projekt

megvalósításának tervezése. Tanulmányom e fejezetében bemutatom a projektépítés kritériumait.

Specifikus célok: Tanulmányom Konceptualizáció című fejezetében részletesen bemutattam a rendőrképzésben szükséges és elérendő célokat, amelyek egyben a mentálhigiénés projekt – a rendőrképzés szempontjából egyben szakmai projekt is – céljai:

- Felkészítés
- Megelőzés/prevenció
- Fejlesztés

Mivel ezeket a speciális, a leendő rendőrök mentális és szakmai fejlődését figyelembe véve fontos és konkrét célokat korábban már bemutattam, így most a projekt címről osztanék meg pár gondolatot. Nehéz egy ilyen témájú projektnek címet adni, tekintetbe véve a tipikus attitűdöket, gondolkodok itt a boncolás szó hallatán fellépő értékelő beállítódásokra: „*Fújj!*”, „*Mitől lesz ettől jobb egy rendőrnek?*”, „*Mitől és miért lesz ez mentálisan hasznosítható?*” Az analízis következő lépéseiben azt bizonyítom, miért nem érvényesek ezek a sztereotip jellegű kérdések. A projekt címe kissé finomítva, mondhatnám diplomatikusan az, ami egyben a tanulmányomé is: Látogatás az Igazságügyi Orvostani Intézetben

Mérhető célok és eredmények: A tanulmányom utolsó fejezetében található grafikonokat kielemezve és értékelve, kijelenthetem, hogy ez a projekt és annak eredménye objektíven mérhető. Ennek érdekében egy kérdőívet (lásd: Mellékletek) állítottam össze, melyet a tanulók a boncoláson történő részvétel után pár nappal kapnak meg tőlem e-mailben. A kérdőív anonim. A megadott, konkrét válaszokon túl lehetőség nyílik a tanulók számára, hogy egy-egy kérdésre szabadon, tehát szubjektív módon kifejthessék a véleményüket, megoszthassák érzéseiket.

Azt gondolom, hogy a kérdőív objektíven mérhető eredményein túl a projektépítés szempontjából ide tartoznak azok a tanulói visszajelzések is, melyeket a gyakorlatukat töltő vagy már végzett tanulók, őrmesterek mondanak vagy küldenek el számomra e-mailben. Ezekben a levelekben leírnak egy-egy olyan velük történt intézkedési szituációt, amikor a boncoláson tapasztaltak segítették, megerősítették őket mentálisan.

Talán nem sorolható a projektépítésnek ebbe a pontjába, ám számomra egyértelműen megfigyelhető folyamat a boncolás során az is, ahogy a tanulók viselkedése (verbális kommunikáció, metakommunikatív jelzések, test- és távolságtartás) változik. Ezekről a reakciókról és változásokról tanulmányom Megvalósítás és önreflexió című fejezetében írok részletesen.

Akceptálható kritériumok: Tantárgyam első pár tananyaga és témája a képzést megkezdő tanulók számára „*A rendőrség helye és szerepe a társadalomban, A rendőri szerep és összetevői, Szerepzavarok.*” Amennyiben a tanulók megértik, megtanulják és elfogadják ezeket a hivatásukat jellemző és meghatározó tényeket, úgy a projekt egyértelműen elfogadhatóvá és vonzóvá válhat és – tapasztalatom szerint – válik számukra. A projekten történő részvétel egyúttal szükséges (explicit motívumok) és kíváncsú (implicit motívumok) is egy leendő rendőr számára, melyről a morális felelősség esetében fentebb már írtam.

A rendőri szerepről mint társadalmi szerepről még ennél a pontnál kell szót ejtenem, mert ennek a tananyagban, tanórán történő megismertetése a tanulókkal még inkább motiválttá, el- és befogadóvá teszi őket a projekten való részvételre. A rendőri szerepnek 5 összetevője van:

- 1) Énközvetítői szerep: amely olyan személyiségjegyeket és képességeket foglal magában, amit a társadalom vár el egy rendőrtől, például határozott, magabiztos, jól kommunikál.
- 2) Hatósági szerep: ez egy szigorú és hivatalos alá-fölérendeltségi helyzetet jelent, olyan jogszerű hatalommal ruházza fel a rendőrt, amely okán az állampolgár köteles engedelmeskedni a rendőrnek.

- 3) Rendvédelmi szerep: a közrend és a közbiztonság fenntartása, amelyre akkor jogosult a rendőr, ha maga is betartja a jogi és erkölcsi normákat és követelményeket.
- 4) Bűnüldözői szerep: ez egy klasszikus szerepe a rendőrnek, amely a testi, szellemi és mentális kihívásokban és a kockázatvállalásban nyilvánul meg, például az önfeláldozásban.
- 5) Segítő, szolgáltató szerep: a rászoruló emberek – ha szükséges – rendvédelmi eszközökkel történő eligazítása, segítése, például halálhír közlése, melynél fontos kritérium, hogy ne csak kötelezettségből, hanem a rendőr személyiségéből is fakadjon e szerep empátiás betöltése.

A rendőri szerepösszetevőket megismerve a tanulók döntő többsége a többi, szakmai tantárggyal együtt haladva, a képzés 3-4. hónapjában már érti, hogy miért szükséges részt venni egy boncoláson a kiképzésen belül.

Reális célok: Azok a visszacsatolások – engedélyek megadása iskolánk fenntartójától (ROKK) az Igazságügyi Orvostani Intézet vezetőjével történt jó kapcsolatépítés és az ő személyes építő hozzáállása – igazolták, hogy a látogatások megvalósíthatók és reálisak, ezáltal projekt formájában beépíthetők az oktatásba, a rendőrképzésbe. Az általam oktatott tantárgy keretein belül, előre megbeszélte napokon az első 4 tanórán történnek a látogatások, tehát a feltételek e téren is teljesíthetők. Általában véve a projekteknek a céljai hosszabb-rövidebb folyamat során érhetők el, ez pedig fontos kritériuma egy mentálhigiénés projektnek is, ahol a fejlesztés–fejlődés az elérni kívánt cél, ami nem anyagi természetű, hanem lelki–szellemi–erkölcsi szinten valósul meg. Ezek a látogatások elindítanak a tanulóknál egy érési folyamatot. Itt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy ennek a következménye akár az is lehet, hogy a tanuló ráébred: ez a hivatás, a rendőri munka és az azzal járó kihívások, kontaktok, például holttest őrzése a helyszínen, nem illenek az ő személyiségéhez és normarendszeréhez. Ez az „ébredés” a Z generáció esetében különösen fontos lehet, hiszen kilépve az Internet

világából a realitás sokszor kopár és kiégett mezején találják magukat, és szükségszerűen csalódottak. Ez a felismerés, ráébredés ilyen formában még nem „egyirányú utca”, ami alatt azt értem, hogy nem kell rögtön befejezni a tanulmányait és leszerelnie. Ez esetben nem is lehetne szó folyamatról. Ez a típusú szembesülés – kellő önismerettel társulva – rámutathat arra, mely területeken kell még fejlődnie a tanulónak, ha őszintén rendőrré kíván válni (hivatásszeretet).

Ütemezhető célok: A 10 hónapos rendőrképzés folyamatos és cirkuláris jellegű, tehát adott naptári évben, februárban, májusban, szeptemberben és novemberben indulnak a képzések, melyek között átfedések lehetnek. Ekkor tanárként több szakasszal és több tanóránk van hetente, vagyis nincsenek fix óraszámaink egész évre lebontva. A boncolás látogatásának időpontjait koordinálnom kell az egyetemi vizsgaidőszakokkal, mert az Igazságügyi Orvostani Intézetben is folyamatosan zajlik az orvostanhallgatók oktatása és vizsgáztatása. Az ütemezés ezért a következő:

- szeptember és október hónapban a májusi szakaszokkal megyek boncolásra;
- az egyetemi vizsgaidőszak után február és március hónapban a szeptemberben és novemberben képzést kezdett tanulókat;
- június és július hónapban a (nyári vizsgaidőszak után) pedig a februárban kezdett szakaszok tanulóit kísérem a boncolásokra.

A fenti ütemezésből jól látszik, hogy a tanulók már legkevesebb 3 hónapot eltöltenek a rendőrképzésben, amikor sor kerül a projektre. Az oktatás folyamán a szakmai szocializáció tehát folyamatosan megy végbe. A bonctermi látogatások után általában még 1 hónapot zajlik az iskolai szintű oktatás és kiképzés. Ezek után tanulóink próbaidős örmesterként 8 hétre eltávoznak iskolán kívüli területi szakmai gyakorlatra, arra a kapitányságra, szolgálati helyre, ahol az iskola sikeres befejezése után majd dolgozni fog-

nak, azaz a „nagybetűs életbe és rendőrvilágba”. Mindezt azért tartom kiemelten fontosnak a projekt céljainak szempontjából, mert úgy mehetnek el gyakorlatra a tanulóink, hogy már túlvannak egy olyan típusú felkészítésen, szembesítésen és – talán furcsán hangzik – érzékenyítésen és szemléletformáláson, amely nagyban segíti jövőbeli rendőri munkájukat és hivatásuk gyakorlását.

A projekt megvalósítása és önreflexió

A „*Látogatás az Igazságügyi orvostani Intézetben*” című mentálhigiénés projekt megvalósításának tervezését, az azt kiváltó motiváció folyamatával, koncepciómmal, a projekt célját, egyben hipotézisemet és az ezzel kapcsolatos feladataimat a 3–6. fejezetekben mutattam be részletesen.

A cselekvési tervben – a projekt megvalósításához szükséges engedélyek beszerzése után – kiépítettem a szükséges kapcsolatot az együttműködő szakemberekkel, akik közül a legfontosabb személy az IOI vezetője, dr. Weiczner Roland adjunktus. A továbbiakban már az ő hatáskörébe tartozik saját szervezetén belül (IOI) az orvosok felkérése, hogy boncolással egybekötött oktatást tartsanak rendőrtanulók számára. Ezek a projektben együttműködő igazságügyi orvosszakértők a boncolások megkezdése előtt, de már a boncteremben megtartanak egy kb. 30 perces összefoglalót az igazságügyi orvosszakértők munkájáról és a rendőrséggel történő együttműködésről, melyben szót ejtenek arról, miként segítheti egymás munkáját rendőr és orvos a helyszín megfelelő biztosítása, a helyszíni és halottszemlék, a nyomozás folyamatában. Ezek után az orvosok – a boncmester segítségével – bemutatják a holttesten szemmel látható, halál után kialakuló „post mortem” elváltozásokat, amikor is a tanulók közlelről megnézhetik, körbe járhatják a boncasztalon fekvő holttestet. Aki szeretne és vállalkozik rá, többek között gumikesztyűt húzhat és maga is megfoghatja az elhunyt végtagjait, hogy érezze, mit jelent a hullamerevség. A látottak és tapasztaltak alapján a tanulók megpróbálnak maguk is következtetni a halál esetleges okára, körülményeire. Ez egy sarkalatos pontja a látogatásnak, mert

akkor átélhetik, még ha csak bonctermi körülmények között is, a rendőri – nyomozó, helyszínelő – szerepet.

Mivel a felkészítés és a fejlesztés hosszas folyamat, ezért az újonnan induló képzéseken már az első Társadalmi és kommunikációs ismeretek órán tájékoztatom a tanulókat arról, hogy a képzés folyamán, pár hónap múlva részt fognak venni egy projekt keretében igazságügyi boncoláson. Ekkor két jellemző reakciót kell számításba vennem: a tanulók többsége, kb. 70-75%-a láthatóan jónak tartja és izgatottan várja a látogatást. Ennek tudható be, hogy a következő hetekben a tanórámon sok esetben megkérdezik tőlem, hogy mikor lesz már a boncolás. Ez egyértelműen megerősítő hatással van rám és a projekt érvényességére is. Azokat a tanulókat, akik nem látok lelkesedést, általában nem szoktam kérdőre vonni, mert tapasztalatom szerint minél több időt „bírnak ki” a tanulók a rendőrképzésben, annál inkább ráébrednek, illetve elfogadják azt, hogy az ő javukat fogja szolgálni az IOI meglátogatása. Nem minden esetben, de előfordul, hogy 1-2 fő értetlenül áll a bejelentésem után, vagy éppen kifejezi egyet nem értését. Ritkán, de akad olyan tanuló, aki közli velem: ő oda (boncterem) biztos nem fog bemenni.

Mivel korábban már ismertettem az újdonsült rendőrtanulókkal azokat a tananyagrészeket – a saját és a szakmai tantárgyakból is –, amelyek egyben rendőri feladatok, tehát a tanulóknak el kell sajátítaniuk azokat, ezért ha ellenállást tapasztalok, visszatérek ide és kihangsúlyozom, hogy ezeknek a rendőri feladatoknak a szakszerű ellátásához és az azok kiváltotta érzelmek és stressz kezeléséhez jó felkészítést ad – szakmailag és mentálisan is – a projekt, azaz a boncoláson történő részvétel.

A következőket olvasva olyan tényeket, megállapításokat írok le, melyek azok számára, akik nem voltak még boncoláson vagy nincsenek tisztában a rendőrök valós munkájával, talán kegyetlennek és túlzónak tűnnek, azonban fontos hangsúlyozni, hogy nem azok!

Trencsényi László a tanárszerepet differenciáltan közelíti meg. Szerinte a tanári pályán a személynek három szerepkörben kell megjelennie: a nevelői, a szakemberi (szaktanár) és a tisztviselő hivatalnoki szerep követelményeit egyszerre vagy váltogatva kell teljesítenie. Ezek a viselkedési és attitűdökre vonatkozó előírások gyakran konfliktusba is kerülhetnek egymással, hiszen más-más kívánatos tulajdonság, esetleg viselkedési stílus szükséges az adott situációban a megfelelő helytálláshoz (Trencsényi, 1988, lásd még a 13. fejezetet).

1. számú kép
N. Kollár Katalin – Szabó Éva
Pszichológia pedagógusoknak. 2004. 381. oldal)

Térjünk tehát vissza arra az esetre, ha adott tanuló/tanulók teljes ellenállás² mutatnak a boncoláson történő részvétellel szemben. Ilyenkor higadtan ugyan, de határozottan közlöm: A boncterembe be kell jönni mindenkinek, látniuk kell egy holttestet, érezniük kell bizonyos szagokat. Tiszta vagyok azzal, hogy ez a kijelentés brutálisnak tűnhet, ám utána így folytatom: ha ez a „szembesülés” a boncteremben csupán pár másodpercig tart, akkor sincs probléma! Biztosítom a tanulókat arról, hogy bármikor szabadon elhagyhatják a bonctermet és visszamehetnek az IOI könyvtártermébe, ahol többek között a kabátokat, telefonokat szoktuk hagyni. Felhívom a figyelmüket, hogy arra is lehetőség van, hogy a könyvtárból – ha a tanuló úgy érzi, és úgy dönt – bármikor visszajöjjön a boncterembe a többiekhez, vagy akár arra is mód van, hogy a bonctermet és az adminisztratív helyiséget határoló üvegfal mögül nézze végig a boncolást és hallgassa, amit az orvos mond. A legtöbb látogatás esetében a részt vevő 20-25 főből általában 2-3 fő, aki végleg elhagyja a bonctermet és nem jön oda vissza. A fizikai rosszullét ennél még ritkább, legalább is az a szint, amikor a tanuló segítségre szorul. Ilyen esetben – mivel több boncmester és orvos is van a közelben – rögtön megtörténik a szakszerű segítségnyújtás.

A fentiekben megosztott tények és történések egyértelművé teszik, hogy a projekt mentálhigiénés projekt, amely összeköti a „kellemest a hasznossal”: a szakmaiságot, vagyis a rendőri hivatással járó fizikai és lelki kihí-

² Forrás: <https://behaviour.hu/online-platformra-epult-szemelyiseg-analog-megtartasi-praktikak-avagy-mi-kell-a-fiatalnak/>
Letöltés ideje: 2023.10.04.

vásokat mutatja be az érzékenyítéssel, az önismereti attitűdökkel kombinálva. Ezen ismérvekről még a továbbiakban írok, most azonban visszatérek a projekt megvalósulásának folyamatára.

A látogatás előtt pár nappal e-mailben leírom a szakaszok számára a még szükséges tudnivalókat és szabályokat a látogatással kapcsolatban.

A projekt megvalósulása a személyes élményen alapul, tulajdonképpen olyan formában szembesíti a részt vevő tanulókat azzal, amit kinevezett rendőrként már nem kerülhetnek el, hogy épp ezért lenne elkerülhetetlen – egy ilyen, halállal történő szembesülés után – a lelki, érzelmi, tehát a mentális „kiszülés” is. Ráadásképp a projektnek pontosan ezek a céljai, melyeket az alábbi pontokban a megvalósulás dimenziójában mutatok be:

- Felkészítés: Tanulóink laboratóriumi körülmények között, szakemberek útmutatása mellett szembesülnek a halállal. Annak minden érzékszervvel felfogható (látvány, szagok, tapintás) és mentálisan, lelki és értelmi szinten feldolgozandó feladatával (önismeret, hivatásszeretet) együtt.
- Megelőzés/prevenció: Amennyiben a tanuló a szembesülés alatt és utána nem lett sem fizikailag rosszul, sem pedig lelkileg nem tört össze, és nem mutatta a depresszió enyhe tüneteit sem, akkor valószínűsíthető, hogy a munkája során is képes lesz megbirkózni az ilyen intézkedési helyzetekkel. Ha ez a folyamat mégsem lenne sikeres, akkor megelőzőképpen éppen ez jelezheti a tanulóknak és az oktatóknak is, hogy a hivatás gyakorlásához szükséges a további mentális fejlesztés.
- Fejlesztés: A látogatások után tájékoztatni szoktam a képzési csoportvezetőket (osztályfőnökök) és az iskolapszichológust, hogy kik azok a tanulók, akiknél szükséges lehet a további fejlesztő munka. Sok esetben azonban maguk a tanulók mondják el nekem, hogyha kétségeik, problémáik merülnek fel a látogatás után, és többen keresik fel az iskolapszichológus kollégánőt is, mert érzik, hogy szük-

ségük van szakszerű segítségre. A többség esetében a tanulás és fejlődés spontán módon valósul meg. Ezt igazolják azok a későbbi tanulói visszajelzések, melyek közül egyet megosztok név nélkül, mert a tanuló erre kért:

„Tisztelt Tanárnő!

Szeretnék mesélni önnek valamit, ami szorosan kapcsolódik a TKI-hoz, illetve lenne egy számomra fontos kérdés/kérés.

Esetleg lenne rá lehetőség, hogy valamikor telefonon beszéljünk?

Tisztelettel és köszönettel: (volt k-6-os hallgató) ”

A tanulóval, aki ezt az e-mailt küldte nekem, beszéltem telefonon, és a következőt mesélte el:

Egy kisvárosban teljesít szolgálatot, ahol sok az ismerőse. Egyik napon, amikor szolgálatban volt, épp egy általa ismert idősebb asszonyhoz kellett kimenni a járőrtársával. Feladatuk halálhírközlés volt, vagyis értesíteni az asszonyt a fia haláláról, aki autóbalesetet szenvedett. A tanuló elmondta nekem, hogy azon túl, hogy a tantárgyam keretében tanulják a halálhírközlést, milyen sokat számított számára lelki szinten a halálhírközlésben – mint rendőri intézkedés/feladat kivitelezésében – az, hogy elvittem őket boncolásra is. Ezért megkértem őt, foglalja össze nekem írásban, miben és hogyan segített ez a mentálhigiénés projekt neki és a szakasztársainak a munkája gyakorlása folyamán:

„Tisztelt Tanárnő!

Még 3 hónapja beszélünk arról, hogy leírom, mennyi előnye is van annak, hogy el tudunk menni boncolásra, de teljesen kiment a fejemből, ezért elnézését kérem, de most pótolnám.

Nagyon jó dolognak tartom, hogy van lehetőségünk először halottakat munkakörülmények között látni. Sokunk nem látott hullát még ezelőtt, és nagyon pozitív dolognak tartom, hogy ezt egy ilyen környezetben tehetjük

meg. Többek között azért, mert bármi kérdésünk van, szakemberek vannak ott, és korrekt, kielégítő válaszokat tudnak adni. A másik oldala, hogy sok embernek ez pszichésen is megterhelő, de ott vannak velünk az oktatók, akik mentálisan is támogatnak minket. Ezekre kint egy helyszínen nincs lehetőségünk, ott már éles a helyzet, fizikálisan és mentálisan is készen kell állnunk. Ezért is nagyon jó lehetőség ez számunkra, mert nem ott kapjuk az első sokkot a látványtól, a szagoktól. Természetesen minden helyszín más, de legalább valamennyire tudjuk, hogy mire számíthatunk.

Én személy szerint nagyon hálás vagyok ezért a lehetőségért.

Ezek voltak az első gondolataim. Annyit kérek, hogy ha még szüksége van rá, akkor név nélkül legyen szíves használni.”

Tanulmányomban eddig nem említettem, azonban a mentális és szakmai fejlesztésen túl van még egy fontos és nagy területe az emberi létezésnek, melyre ennek a projektnek a megvalósulása hatással van: az egészségtudatos attitűd (ön)vizsgálata. A tanulók által kitöltött kérdőíven ezzel kapcsolatban is szerepel egy kérdés (lásd: Mellékletek), és a következő fejezetben látható a statisztika ezzel kapcsolatban. Mivel a dolgozatom témája nem ez, csak két pontban foglalom össze az egészségtudatosság mentális szinten hasznosítható motívumait:

- Amikor egy NEM tipikus, vagyis egy idős, ráncos, láthatóan betegségtől meggyötört, személy fekszik a boncasztalon, hanem egy közép- vagy fiatalkorú (gyermek boncolására nem kerülhet sor az IOI szabályai szerint a projektben), rögtön beindulnak az asszociatív folyamatok („Ennyi idősen én is meghalhattam volna!”) és a többi ide vágó gondolat.
- Amikor a boncolás folyamán a szerveket kiveszi a boncmester, és az orvosszakértő megvizsgálja azokat, majd megállapítja, hogy például az agy már sorvadásnak indult (ez szemmel látható), az aorták meszesek (ez is szemmel látható és kesztyűben kitapintható!), a szív és egyéb szervek elzsírosodtak (ez is szemmel látható), a szívkamra

nagyobb a normálisnál (szintén látható). És sorolhatnám azokat a jellegzetes tüneteket, amelyek vezető halálokként ismertek a betegségek között (stroke, szívinfarktus), nem beszélve egy daganat látványáról. Mindezeket látva, hallva, vagyis érzékszerveinkkel tapasztalva, egy 35–55 éves, relatíve fiatalon elhunyt személy esetében minden jelenlévőben felmerül a kérdés: Megfelelő-e az egészségem, mindent megteszek-e a testi egészségemért, érdemes lenne-e orvost felkeresnem? Ennél a pontnál szeretném tisztázni: attól függetlenül, hogy egy személyt igazságügyi boncolás keretében boncolnak fel, mert a halála körülményei jogilag ezt teszik szükségessé, a boncolás során láthatóvá válnak olyan elváltozások, betegségek nyomai is (lásd: elmeszesedett aorták), amelyeknek nincs köztük az igazságügyi/hatósági kritériumokhoz, azonban ettől függetlenül a tanulók figyelmét ráirányítják az egészségtudatosságra.

- Abban az esetben pedig, amikor egy fiatal, öngyilkosság következtében elhunyt személyt boncolnak, akinek a szervei egészségesek és jó pár évtizedet élhetett volna még, amennyiben időben megkapta volna a szükséges mentális segítségnyújtást, már az egészségtudatosság lelki oldala kerül az előtérbe.

A fejezet következő részében szeretném bemutatni azt a pedagógiai módszert, amely a projekt hatékonyságát nagyban elősegíti, nevesül az élménypedagógiát és annak azon jellemzőit, melyeket ennek köszönhetően sikerrel használok fel a projektben.

Azt gondolom, hogy nem szükséges pedagógiai előtanulmányokkal rendelkezni az embereknek, hogy e módszer nevéből, a szó összetételéből (élmény + pedagógia) ráérezzenek, mi ennek az oktatási módszernek a lényege. És itt nem véletlenül használtam a „ráérezzenek” kifejezést a megértsék szó helyett. Ez nem jelenti azt, hogy az élménypedagógia alkalmazásával el- vagy kimaradna az értelmezés fázisa, ebből kifolyólag a tanulás, hanem pontosan azt jelenti, hogy e módszer alkalmazásával a tanuló

- az önnön, saját tapasztalatait (a boncterem és a halott ember látványa, megérintése, szagok)
- az adott helyzetben (igazságügyi boncolás)
- általa ott és akkor megélt élményekkel és az azok kiváltotta érzelmekkel együtt (undor, szorongás, vagy épp ellenkezőleg, motiváltság, kíváncsiság) kapcsolódhat be a tanulási folyamatba.

„Az agy, szív és kéz összekötése”³

E fejezet alcímét a lábjegyzetben található oldalról kölcsönöztem, és itt szeretném az élménypedagógia további ismérveit kifejteni. Az élménypedagógia kutatói és művelői hangsúlyozzák, hogy az a tapasztalati tanulás, amelyhez e módszer felhasználásával jut el a tanuló, azért is nagy hatékonyságú, mert nem szükséges különböző társadalmi szerepekkel (esetünkben rendőri szerep) az adott szituációban azonosulni, hanem a tanulók megmaradnak saját entitásukban. A boncteremben a tanuló „lecsupaszítva” leendő rendőrként van jelen, amely egyelőre távoli számára. Akkor, ott önálló, rendőri szereptől független individuumként funkcionál. Az egyénként átélt élmények mentálisan fejtik ki hatásukat. Ennek következtében gyarapodik önismeretük, megváltozhat önértékelésük, mindezek által pedig a továbbiakban fog elindulni a szakmai tanulás és fejlődés, amely már a rendőri szerep és hivatás elsajátítását célozza. A fenti cím alapján bemutatom, hogyan zajlik ez az élménypedagógiai tanulás és módszer a projekt folyamán.

A rendőri szereptanulás maga is egy kihívás a tanuló számára, ami problémákat, konfliktusokat okozhat az egyén érték- és normarendszerében, önértékelésében, kapcsolataiban és hosszasan sorolhatnám, ám a projekt tekintetében a kihívást és a problémahelyzetet most szeretném redukálni a boncoláson történő részvételre. Ez a kihívás (Agy – értelem) sok-sok érzelmet (Szív – lélek) indukál a tanulóban. Leírtam már, hogy tanárként nagyon

³ Forrás: http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestersgV2/92_lmnyepedagogia.html

Letöltés ideje: 2024.03.01.

fontos a moderátor szerepét is gyakorolnom ebben helyzetben (boncolás) és ezzel együttműködésre, azon túl az érzékenyítésre összpontosítanom:

- A boncoláson az egész szakasz részt vesz, tehát az egyéni élményen túl egy közösségi élményben is részük lesz a tanulóknak. Ez nem azt jelenti, hogy mindenki ugyanazt éli át, tapasztalja meg, de a közösség megtartó ereje (Agy – Szív) nem elhanyagolható ebben a szituációban sem.
- Az élőben elszenvedett sérüléseket, valamint a „post mortem” elváltozásokat az orvos segítségével kielemezve, esetleg kesztyűt húzva (Kéz – tapasztalat) átélhetik a kreativitást.
- Az „alkotás” (kibírtam, nem lettem rosszul, megérintettem, jól következtettem a holttesten látható tünetekből) pedig örömmel tölt el minden embert, így a részt vevő tanulókat is (Agy – Szív – Kéz).

Reményeim szerint sikerült prezentálnom, hogyan lehetséges egy igazságügyi boncoláson – vagyis ezen a rendészeti-mentálhigiénés projekten – összehangolni az elmét, a lelket és a tapasztalatot („agy, szív és kéz”) az élménypedagógiát mint módszert felhasználva. Az alábbiakban bemutatom, hogyan valósul meg mindez a boncoláson.

Felvéve a köpenyt és a lábzsákot, a tanulók beléphetnek a boncterembe, ám sok esetben ezt szükséges többször elmondanom nekik, mert páran této váz na k, és nem indulnak be az ajtón, én pedig látom rajtuk, talán még mindig nem hiszik el, hogy a valóság dimenzióját élik éppen át. Ez az egyik olyan pillanat, amit én már „profiként” várok: tisztában vagyok azzal, hogy milyen nehéz – lelkileg és fizikailag is – belépni egy olyan terembe, ahol két boncasztalon két meztelen elhunyt fekszik, akár nyitott szemmel (igazságügyi boncolás esetében nem minden esetben „csukják le” az elhunyt szemét a helyszínen, mert hatáságilag ez is fontos lehet), ami még megterhelőbb lehet mentálisan a tanulókra. A fent említett folyamat beindult: a szembesülés első fázisa megtörtént.

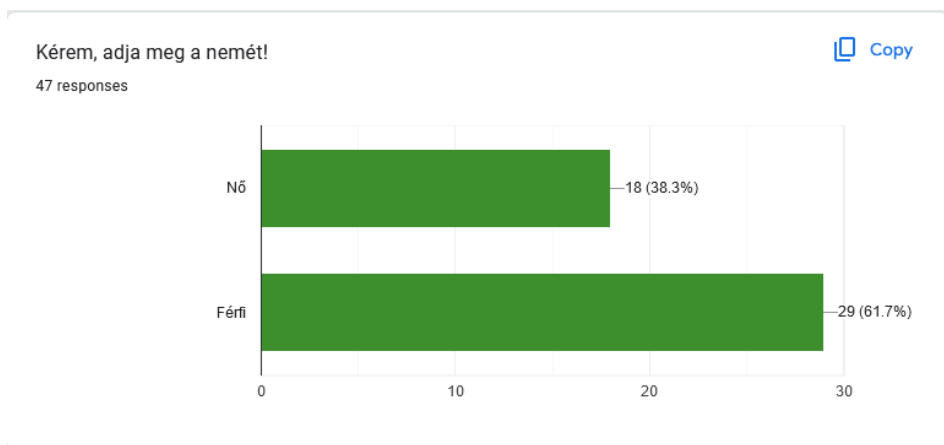
E fejezet legelején leírtam részletesen, hogy a boncolás nem kezdődik el azonnal, hanem tanulóink ott a holttestek mellett közvetlenül állva, az igazságügyi orvosszakértőtől kapnak egy 20-30 perces tájékoztatást a rendőri és orvosi helyszíni teendőkről. Ez nagyban segíti a helyzettel történő „megbékélést”: egy boncteremben állunk, két holttest mellett, abszurdnak tűnhet, de át kell élni, meg kell tanulni ehhez is alkalmazkodni egy leendő rendőrnek. Ezek után a tanulók maguk is „megvizsgálhatják” az elhunyt személyt. Ez a folyamat 2. fázisa az „áramlás”, vagyis, a „flow élmény”, amikor a szorongás láthatóan (én látom a tanulókon) és érzékelhetően (ők tapasztalják magukon) oldódik. Ehhez szükséges, hogy kapnak egy feladatot az orvostól, ami egyben „kihívás” is számukra: Nézzék meg a holttestet, és próbáljanak következtetni, tehát mondjanak el bármit, ami az ő meglátásuk szerint nem természetes halálokra utalhat. Pedagógusként bennem is nagyon jó érzés áramlik ilyenkor, mert láthatom a tanulókon, hogy a gátló, esetleg bénító attitűdöket hogyan győzi le az élmény! Azokról a tanulókról, akik idáig már eljutnak, elmondható, hogy általában végig benn maradnak a boncolás folyamán. Azonban még ezek után is jön egy nagy – talán a projekt folyamán a legnagyobb – mentális kihívás a tanulók számára: a holttest felnyitásának figyelemmel kísérése, mondhatni „mentális túlélése” (koponyatető speciális körfűrészszel történő eltávolítása, felsőtest szikével történő felvágása, majd a szegycsont kifűrészélése és a szervek kivétele, lemérése, vizsgálata és mintavétel). Ilyenkor jellemzően a tanulók hátrébb lépnek a boncasztaltól és 1-2 tanuló (végleg) elhagyja a bonctermet. Akik azonban maradnak – velem együtt – azoknál jó értelemben vett, totális „át-szellemülés” megy végbe: ezt tekintem mentális szinten a folyamat 3. fázisának, amikor is láthatom a tanulókon, ők pedig átélik azt, miszerint a szakmai kihívásokat lehetséges összekötni olyan egészséges kíváncsisággal, hogy élménnyé váljon egy test, a szervek, a szervezet és azok akár degeneratív elváltozásának látványa. Ilyenkor csodálkozunk rá arra, milyen csodálatos alkotás és „szerkezet” az emberi test. És persze arra, vajon „hol vannak” az elhunyt emlékei, érzelmei, vágyai, gondolatai, vagyis a lelke és a szellemisége? Lélek és test, együttesen az ÉLET.

A boncolás fenti szakaszában szinte mindig készítek egy „lelki” fényképet az elmémbe arról, milyen átéléssel magyaráz az orvos, ahogy a tanulók kesztyűt húzva körbe állják a boncasztalt, és immár a kezdeti szorongás helyére a motiváltság lép. Annál is inkább, mert ezért dolgoztam, erre vártam, hogy a tanítványaim eljussanak erre a mentális szintre, és az az élmény, amit ez a projekt lehetővé tesz, erőt és hitet adjon számukra a szakmai kihívásokhoz, ugyanakkor az élet értékeléséhez.

A projekt értékelése

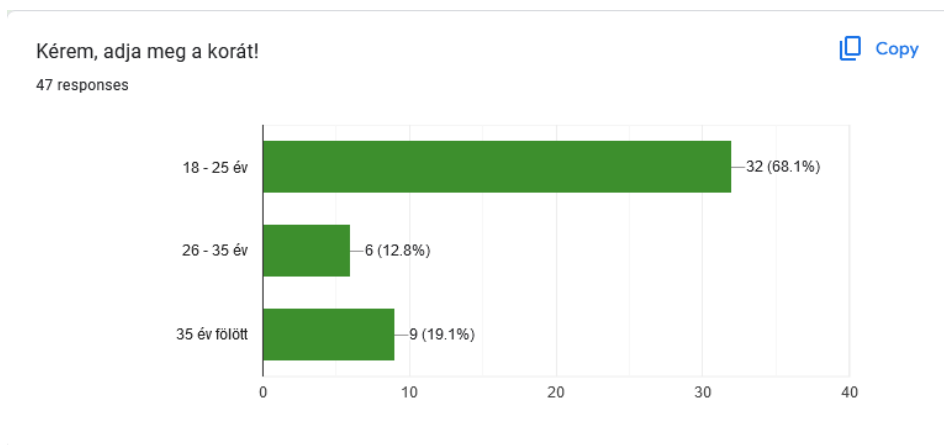
E rendészeti-mentálhigiénés projekt értékelését igyekeztem reprezentatívá tenni egy általam összeállított és a boncolás után a tanulók által kitöltött kérdőívvel is. Ebben a fejezetben ennek a kérdőívnek a tanulmányom témáját tekintve meghatározó kérdéseire és azok statisztikai mutatóinak elemzésére, értékelésére szeretnék kitérni elsősorban mentálhigiénés szempontok alapján. Az alábbiakban bemutatott grafikonok nem az egész kérdőívet ölelik fel.

Az 1. grafikont csupán azért szeretném bemutatni, hogy látható legyen a rendőrképzésben részt vevők megoszlása a nemek tekintetében. Mint annyi más foglalkozásban, ebben a hivatásban is az évtizedek folyamán nagyobb arányban jelennek meg a nők.

1. számú grafikon
A tanulók nemek szerinti megoszlása

A 2. grafikon értékei mutatják a tanulók életkori megoszlását a rendőr-képzésben. Az értékek arra is rámutatnak, miért fontos az Y (19,1%) és Z generáció (68,1%) részvétele ebben a rendészeti-mentálhigiénés projektben, melyre a 3. fejezetben (Motiváció a projekt végrehajtására) Tari Annamária nyomán kitértem.

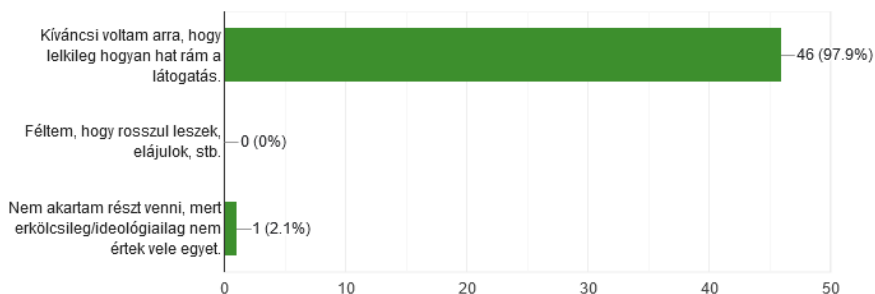
2. számú grafikon
A tanulók életkori megoszlása

A 3. grafikon egy bemeneti statisztika, amely a következőt méri: a rendőrképzés kezdetén általam adott tájékoztatás után hogyan viszonyultak a képzést épp elkezdő tanulók a boncoláson történő majdani részvételhez. A mutatók alapján (97,9%) azt gondolom, hogy a bemenetkor inkább az egészséges emberi kíváncsiság a motiváló, a szakmai motívumokkal szemben, ám a projekt mind rendészeti, mind mentálhigiénés céljai szempontjából ez tökéletes hajtóerőként (drive) értékelhető, és felhasználható a képzés folyamán.

2) Milyen **érzéseket** váltott ki először Önből, hogy rendészeti tanulmányai során boncoláson fog részt venni?

 Copy

47 responses

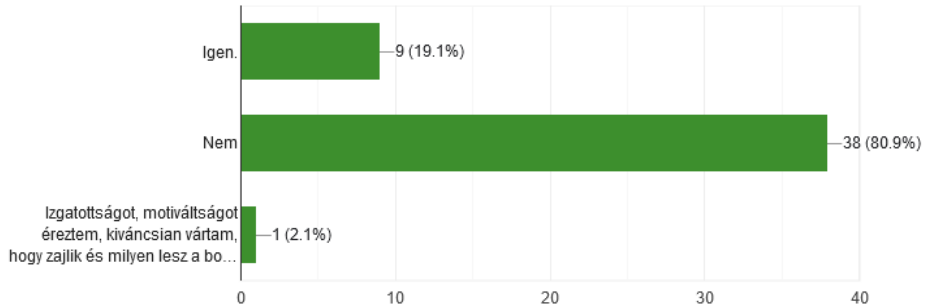
3. számú grafikon
A boncoláson való részvétel tényének fogadtatása

A 4. grafikon az ilyen jellegű látogatás/projekt esetében klasszikusnak tekinthető kérdésre adott válaszokat összegzi. Az eredmények alapján reménykedhetünk abban, hogy ez az érték (80,9%) azt mutatja, hogy a tanulóknál a képzés ezen szakaszában, a bemenet után 3-5 hónappal, már elindult és zajlik a személyiség-, a mentális és persze a szakmai fejlődés.

4) Tapasztalt-e **félelmet, szorongást**, amikor megérkezett az IOI -ba és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

 Copy

47 responses

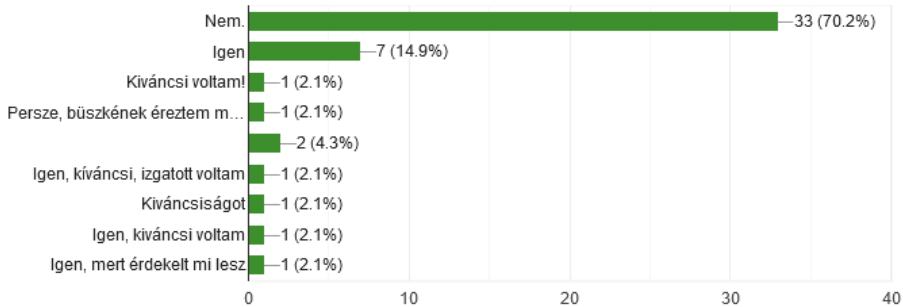
4. számú grafikon
Félelem, szorongás érzete a boncterembe lépéskor

Az 5. grafikon némileg ellentmondhat a 4. grafikonon szereplő értékeknek, azonban azt gondolom, fontos különbséget tenni mentálisan és szakmailag a félelem (lásd: 4. grafikon) és a jóleső motiváció között. Ezért a következő megállapítást teszem: a hivatástudathoz és a rendőri munkában kötelező feladatok teljesítéséhez kiemelkedően fontos a félelem leküzdése (ez a 4. grafikonnál kimutatható), ami, ha nem is társul jóleső motivációval, ám feltételezi annak a tudatát, hogy az adott feladatot rendőrként majd végre kell hajtani (holttestörzés, helyszínbiztosítás). E kettő együttesen valósíthatja meg a szakmai szocializációt (kockázatvállalás, áldozatkészség).

6) Tapasztalt - e **jóleső motiváltságot, izgalmat**, amikor megérkezett az IOI-ba és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

47 responses

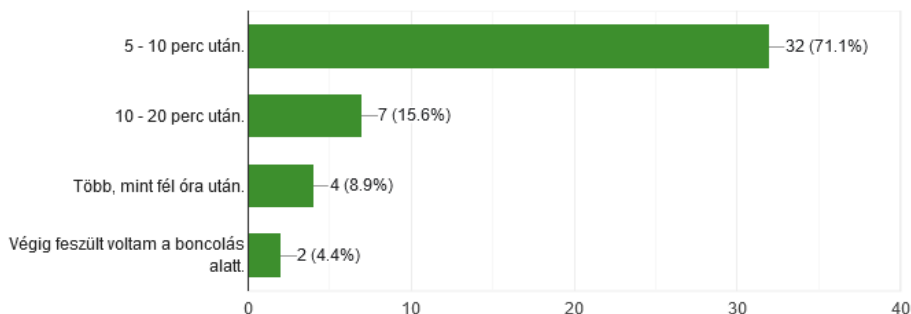
5. számú grafikon
Jóleső motiváltság, izgalom érzete a boncterembe lépéskor

Számomra a következő eredmények is azt mutatják, hogy a projekt végrehajtásának idejére a tanulók nagyobb része (71,1%) már eljut arra a mentális szintre, amikor egy ilyen jellegű lelki és tapasztalati szembesülés kiváltotta feszültség már aránylag hamar (5-10 perc elteltével) képes enyhülni. Véleményem szerint ez a mutató a rendőrök munkájában fontos tényező lesz, különösképp akkor, ha figyelembe vesszük a hivatás gyakorlásakor megjelenő kiegészi folyamatot.

7) Mennyi idő után tapasztalta önmagán azt a boncolás folyamán, hogy **már nem feszült** és át tudja adni magát lelkileg/szellemileg a boncoláson látottaknak, hallottaknak?

45 responses

6. számú grafikon

A kezdeti feszültség és a szituációba való megérkezés között eltelt idő

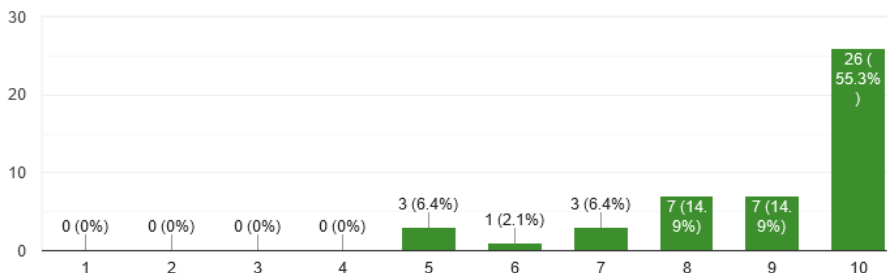
A kérdőívben feltettem több olyan kérdést a projekt hatékonyságára vonatkozóan, amelyre a tanulók 1-től 10-ig terjedő skálán adhattak értékelést. E kérdésekből kettőt mutatok be a 7. és 8. grafikonokon. Érdekes, egyben nagyon fontos tényre mutatnak rá azok az értékek, miszerint mindkét terület – szakmai és mentális – esetében a legmagasabb 10-es értéket a tanulók 55,3%-a jelölte be. Ez azt jelzi, hogy a rendőrképzésben részt vevők egyformán hatékonnak értékelik a projektet mentális és szakmai fejlesztés szempontjából is. Öröndetes számomra, hogy a mentális hatékonyság esetében a tanulók 17%-a jelölte be a 9-es értéket, így a két érték (9 és 10) együttesen 72,3%, ami megerősíti a projekt hatékonyságát és szükségességét. Mindkét kérdés esetében látható, hogy az értékek elérik minimum 5-ös szintet (a 47 főből csupán 1 értékelte a 10-es skálán 3-as hatékonyságnak a boncoláson történő részvételt).

8) 10-es skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak **rendészeti/szakmai szempontból** az IOI látogatást? (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak, stb.)

 Copy

1 = legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben

47 responses

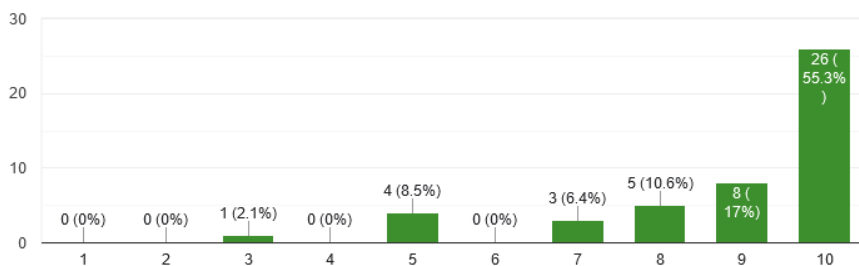
7. számú grafikon
A látogatás hatékonysága rendészeti/szakmai szempontból

9) 10-es skálán értékelje, mennyire találja hasznosnak **lelki/mentális szempontból** az IOI látogatást? (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)

 Copy

1 = legkevésbé, 10 = legnagyobb mértékben

47 responses

8. számú grafikon
A projekt hatékonysága lelki/mentális szempontból

Alább a Kérdőív utolsó kérdésére adott válaszok olvashatók. Erre a kérdésre önkéntes volt a válaszadás, mondhatni „utólagos ventillációnak” szántam a tanulóknak. Az előző oldalakon bemutatott statisztikai adatok és

elemzések alapján azt gondolom, hogy az eredmények nem szorulnak kommentálásra.

12) Ha van egyéb észrevétele, véleménye, kérem, írja le pár mondatban!

11 responses

Aki rendvédelmi szervnél dolgozik annak ajánlanám!

Szerintem ez egy rendkívüli élmény volt. A halállal szembesülni nem egyszerű dolog, de minden fejben dől el. Elég érettséggel, úgy gondolom egy nagyon jó személyiség fejlesztő program lehet ez.

Szerintem hasznos volt nagyon tapasztalat szempontjából. Ha találkozunk hasonló esettel nem fogunk annyira megijedni. Koszonjuk a lehetoseget!

Én köszönöm a lehetőséget kíváncsi voltam mennyire érint meg a halál a munkában és örülök hogy fejlődött az önismeretem és megerősödött bennem az az érzés hogy alkalmas leszek a rendőri szolgálat ellátására

Jó ötletnek tartottam a látogatást, talán a képzés kezdetéhez közelebbi időpontban jobb lenne tartani, hogy a leendő rendőrök fel tudjanak készülni, mire is vállalkoznak.

Köszönjük a lehetőséget, élmény volt

Csupán annyit jegyeznék meg, azon felül, hogy Hálásan Köszönöm a lehetőséget, mert nagyon tanulságos volt számomra, hogy ami "nem tetszett" az annyi volt, amikor az Orvos mondta, hogy kegyeleti okokra hivatkozva például ne vigyünk be telefont kép vagy akár videó készítéséhez, ami nem mellesleg teljesen érthető, ezzel együtt rosszul érintett, ahogyan a Doktor az elhunytal "bánt", ezzel arra célzok, amikor a kezét és lábát szinte dobálta.

Lehet szemléltetni szeretett volna ezzel valamit, amit nem közölt, de ez nekem nem férne bele.

Tényleg nagyon hasznos és Hálásan Köszönöm, hogy Tisztelt Tanárnő ezt a lehetőséget megadta nekünk. Azt gondolom, ha van erre mód, mindenképpen jusson el minnél több Ember Önnel egy boncolásra.

Nincs

Bevezető kérdések utáni első kérdésnek pontos válasza következők lennének: Hasznosnak tartom, hogy az ember szembesüljön ilyen formában a halállal.

Visszataszító volt, hogy szabadon lehetett fogdosni meg nyomkodni, mivel egyszer ő is élt és neki is van magánszférája függetlenül attól, hogy már nem él.

Köszönöm ezt a lehetőséget, hogy ott lehettem! A 12 év bv. szolgálat alatt volt részem pár halottat látni, de ez a boncolás számomra érdekes volt.

Örömmel nem vártam viszont kíváncsi voltam.

Összegzés

A fent bemutatott grafikonok és statisztikai eredmények, összefüggések és azok elemzése mellett szeretnék még megosztani egy fontos ténytet.

Tanulmányomban a 2023. október–november hónapban történt IOI-látogatások kérdőívének elemzését mutattam be, amikor is közel 80 főt kísértem el boncolásra. Talán jogosan merülhet fel a kérdés, miért csak 47 tanuló töltötte ki a kérdőívet? Erre két lehetséges okot tudnék felsorolni, attól függetlenül, hogy ez – a kitöltés alacsony száma – nekem is talány. Az egyik lehetséges indok a kérdőív nem kötelező jellegű kitöltése. Elég, ha csak arra gondolunk, mennyire elégünk van néha már nekünk is abból, hogy egy-egy internetes vásárlás után az eladó vagy a futárcég a véleményünkről faggatózik...

A másik okot abban látom, hogy a fiatalabb generációra talán jellemzőbb az az attitűd, mely szerint miután megkapta, amit akart, vagyis jelen esetben eljutott egy boncolásra, gyorsan túllép az esetleges feladatokon, főleg, ha azok nem kötelezően elvégzendők a számára (a kérdőív kitöltése önkéntes). Ennek a viszonyulásnak az okát sok területen lehetne keresni (felelősségvállalás hiánya, felgyorsult élet és információáramlás), ám a tanulmányom témája nem ez.

Jövőkép

A tanulói visszajelzések alapján (kérdőív, statisztika és személyes megkezesések, levelek) és az IOI vezetőjével, dr. Weiczner Rolanddal történt megegyezés alapján azt gondolom – és egyúttal remélem –, hogy ez a rendészeti-mentálhigiénés projekt folyamatossá válhat, mintegy beépülhet a szegedi rendőrképzésbe, emellett a 10 hónapos alapképzésre épülő továbbképzésekbe is. Ezzel talán sikerrel irányítom rá a figyelmet a következő kritériumra.

A generációs, szociális, műveltségi, személyiségbeli és akár spirituális adottságokat, attitűdöket és különbségeket mindenképp tekintetbe kell

venni a rendőrképzés során – mind a fenntartó szervnek, mind az oktatóknak –, legyen az 10 hónapos, 2 éves (Rendészeti Technikumok) vagy egyetemi (Nemzeti Közszerológálati Egyetem) képzés, annak érdekében, hogy a felkészítés valóban sikeres legyen, tehát a szakmai és mentális fejlődés együtt valósulhasson meg. Érttem ezalatt azt, hogy – bármilyen kevés is hazánkban a rendőr, és a nagy fluktuáció mellett nagy a társadalmi igény és nyomás is – emberek sorsáról, életéről csakis olyan, hatalommal bíró személyek dönthetnek, akik kellően egészséges lélekkel bírnak. Ha netán életük válságos, kritikus szakaszába léptek, akkor is tudják azt megfelelően kezelni, és érezzék szükségét annak, hogy idejekorán szakemberhez forduljanak.

Irodalomjegyzék

Dr. Hárđi, I.: A lélek egészségvédelme. Springer Hungarica Kiadó. 1992. 17-18, 31-33. o.

N. Kollár, K. – Szabó, É.: Pszichológia pedagógusoknak. Osiris Kiadó. 2004. 49-51, 105, 353-390. o.

Pataki, F.: Az „eltúnt Én” nyomában. Magyar Pszichológiai Szemle 2008/3. szám. 409-470. o.

Pável, M.: Életesemények lelki zavarai I. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2008. 13 – 26, 41 – 45. o.

Ratkóczi, É.: Életesemények lelki zavarai II. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2003. 109-113. o.

Török, Sz.: Életesemények lelki zavarai III. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2003. 40-44, 185-186. o.

Blog, internetes napilap, linkek:

<https://behaviour.hu/online-platformra-epult-szemelyiseg-analog-megtartasi-praktikak-avagy-mi-kell-a-fiatalnak/>

https://misk.hu/files/modszertani_levelek/A_Magyar_Igazsagugyi_Szakertoi_Kamara_1_2023_szamu_Modszertani_levele_a_boncolasok_soran_vegzett_igazsagugyi_orvosszakertoi_tevékenységről_Hatalyos_2023_majus_1_.pdf
<https://u-szeged.hu/sztehirek/2023-aprilis/szte-szakk-szabo-helga-igazsagugyis-es-orvostani-intezet-szeged-boncolas->
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedaggus_mes-tersgV2/92_lmnypedaggia.html

Melléklet

Kérdőív – boncolás látogatása (Igazságügyi Orvostani Intézet)

Tegyen egy X-et az Önnnek megfelelő válaszhoz!

Neme: férfi..... nő.....

Kora:

18-25 év

26-35 év

35 év fölött

Legmagasabb iskolai végzettsége:

Érettségi

Érettségi és szakma

Főiskola/egyetem

1) Mi volt az első gondolata, amikor tájékoztatást kapott arról, hogy rendészeti tanulmányai keretében boncoláson is részt fog venni?

- a) Örültem, mert hasznosnak tartom, hogy az ember szembesüljön ilyen formában a halállal.
- b) Hasznos tapasztalat lehet, de nem gondolom, hogy ebben a formában szükségem van rá.
- c) Nem értettem igazán, miért látogatunk meg egy boncolást.

2) Milyen érzéseket váltott ki először Önből, hogy rendészeti tanulmányai keretében boncoláson fog részt venni?

- a) Kíváncsi voltam, hogy lelkileg hogyan hat rám a látogatás.
- b) Félttem, hogy rosszul leszek, elájulok.
- c) Nem akartam részt venni, mert erkölcsileg/ideológiailag nem értek egyet vele.

3) Közeledve a boncolás időpontjához, várta-e azt?

a) Igen

Ha igen, miért? (Nem kötelező válaszolni!)

.....
.....
.....

b) Nem

Ha nem, miért? (Nem kötelező válaszolni!)

.....
.....
.....

4) Tapasztalt-e félelmet, szorongást, amikor megérkezett az IOI-ba, és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

5) Tapasztalt-e fizikai rosszullétet (émelygés, szédülés stb.), amikor megérkezett az IOI-ba, majd átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

6) Tapasztalt-e jóleső motiváltságot, izgalmat, amikor megérkezett az IOI-ba, és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

7) Mennyi idő után tapasztalta önmagán azt a boncolás alatt, hogy már nem feszült, és át tudja adni magát lelkileg/szellemileg a boncoláson látottaknak, hallottaknak?

a) 5–10 perc

b) 10–20 perc

c) Több, mint fél óra

d) Végig feszült voltam

8) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak rendészeti/szakmai szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

9) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak lelki/mentális szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

10) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak ideológiai/világnézeti (hit, vallás, életigenlés) szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

11) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak egészségtudatossági szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

12) Egyéb észrevétel, vélemény, ha van:

.....
.....
.....

Válaszait köszönöm!